

De heilige ijver van Gène Eggen

Onverschilligheid ten opzichte van het materiaal

V^{OOR} het eerst is er samenwerking geweest tussen de stichting die in Nijmegen het tentoonstellingswezen op de been houdt en Nijmeegse studenten. Allebei groeperingen van dilettanten maar de studenten zijn wat aangaat durf en visie interessanter dan de ouwelijke en kouwelijke Waagmeesters. Voor het eerst is er, bij gelegenheid van het lustrum der universiteit, samenwerking en meteen is er ook een tentoonstelling tot stand gekomen die „op tijd” is. Naar zoiets hebben al velen lange tijd verlangd: een overzichtstentoonstelling van het werk van de Limburger Gène Eggen.

Op de avond van de opening ontstond bijna zoiets als een rel. Dankzij het gewone, bij ons meestal aanwezige gevoel voor het behoorlijke, ging ze op het laatste ogenblik niet door. De inleider, prof. Ko Sarneel uit Maastricht, had als zijn mening te kennen gegeven, dat wij ons deze avond bevonden op een belangrijk punt in de Nederlandse kunstgeschiede-

nis van de twintigste eeuw. Mensen die tevoren het werk wel gezind waren geweest, maar niet in de gaten hadden gehad, dat het een punt was in de jongste Nederlandse kunstgeschiedenis, werden zodanig verstoord, dat zij dreigden weg te lopen, wat ze niet dan op het gewone sluitingsuur gedaan hebben, en een boos stuk over de professorale bewering te schrijven, welk stuk we nog te goed hebben. De rel is in de sherry gesmoord. Overeind blijft alleen het feit dat een serieus criticus iets van gemelde aard beeerde naar aanleiding van het werk van Eggen.

Vrijmoedigheid

GÈNE EGGEN is verbluffend veelzijdig. Dat is een typisch Limburgse, lang niet altijd een artistieke kwaliteit. Vaak is ze een uiting van virtuositeit, van al te veel beheersen en kunnen en van al te weinig eerbied voor het enige waar het in kunst op aan komt. Gène Eggen schildert met olieverf en gouache, tekent en etst en maakt houtsneden, daarenboven is hij beeldhouwer, omgaande met hardsteen, brons en hout, tenslotte is hij nog werkzaam als monumentaal schilder en glazenier.

Met enig recht zou de schilder zich verbazen en zelfs zich onaangenaam getroffen kunnen voelen bij deze opsomming. Die veelheid is waarschijnlijk voor de schilder zelf niet waar: voor hem is er eenheid. Voor de geduldige kijker in-

tussen ook: wie zich aan één werk van Gène Eggen heeft gewonnen gegeven, geeft zich, niet aan alle afzonderlijk, maar ongetwijfeld aan alle als totaal.

Wat frappeert in alle werk van Eggen is een schier volstrekte onverschilligheid tegenover eisen van materiaal en techniek en uiterlijke verschijning der dingen. Maar het merkwaardige is dat hem dit slechts nu en dan noodlottig wordt. Men krijgt heel vaak de indruk dat het niet zou moeten mogen, zoals Eggen doet, en toch gebeurt het betrekkelijk zelden dat het niet gegaan is op die manier als hij het deed. Vrijmoedigheid tegenover de uiterlijke verschijningsvormen is gewoon geworden vandaag; tegenover de dus geheten techniek is men al eveneens zeer vrij komen staan; dat men dan tenslotte ook het materiaal nog laat vallen, is niet eerder vertoond. Als Eggen schildert is de materie doorgaans eerder stuitend. Er staat te Nijmegen een beeldhouwwerk, de drie vrouwen geheten, waarvan iemand opmerkte dat het een beeldhouwd schilderij was. Bij de houtsneden aarzelt men soms of het geen lino's zijn, zo vloeiend, zo weinig hout zijn ze. Iedere liefhebber zal zich door deze behandelingswijze gekwetst voelen, het is mooiheid waar Eggen in een soort steile ascese van afziet.

Wat hij wil uitbeelden is een materiele wereld. Wat hij verbeeldt is het levende, wat achter het leven het leven

doet bestaan, de geest, het heilige — als eigenlijk een gestadig nader willende omschrijving van de Heilige. Wat Gabriël Smit heeft geformuleerd als zijn dichterlijk program:

het Woord mag klinken dat ik nu niet zeggen kon, de ene Naam die nu niet kon dan schemeren door wat ik schreef. Ternauwernood.

Deze dichterlijke wens, deze is het die verneembaar wordt in het werk van Eggen. Zoals Smit op den duur bijna van alle poëzie afstand heeft gedaan om de ene poëzie, de onmogelijke, geschreven te krijgen, zo heeft Eggen op den duur bijna alle schoon van de plastiek opgegeven, om de enige, de onmogelijke, kans te geven in zijn werken zich te realiseren.

Werken en wachten

ZONDER aflaten in de weer, in alle materialen en technieken, dag en nacht, bezig als een bezetene en dan ook produktief als geen tweede, is Gène Eggen in feite altijd alleen maar wachtende. Zijn werken is wachten. Is niets. Opdat eindelijk dat niet door werken te bewerken werk ontstaat, dat „nu niet kon dan schemeren” door wat hij werkte.

Deze „heilige ijver” is het wat eenheid verleent aan zijn nu reeds omvangrijke oeuvre. Dit willoze willen, dit werkeloze werken is een open staan voor het ene dat slechts komt als dit ene zelf het wil en dat voor Eggen niet zomaar het feit van de schone kunst is, maar de schone kunst als de openbaring van de Ene. Ik geloof dat Ko Sarneel gelijk had, toen hij deze eerste overzichtstentoonstelling een punt noemde.

LAMBERT TEGENBOSCH.